

Μαρωνείας Παντελεήμων: «Η επέτειος 100 χρόνων από την ίδρυση του περιοδικού Θεολογία: μία τιμή για το παρελθόν - μία τομή για το μέλλον»

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μαρωνείας και Κομοτηνής

Εχθές Τρίτη, 30-9-2025, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μητροπολίτης Μαρωνείας και Κομοτηνής [κ. Παντελεήμων](#) παρουσίασε την εισήγησή του με θέμα : «Η επέτειος 100 χρόνων από την ίδρυση του περιοδικού Θεολογία: μία τιμή για το παρελθόν - μία τομή για το μέλλον» κατά την Δ΄ Συνεδρία του Β΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου του περιοδικού «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» : «Η Ορθόδοξη θεολογία και η “οντολογία” της τεχνολογίας : ανθρωπολογικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνέπειες», που διοργανώνει η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, εξ αφορμής της συμπληρώσεως εκατό (100) ετών από της ιδρύσεως του

περιοδικού «Θεολογία».

Αναλυτικά η εισήγηση του Σεβασμιωτάτου:

Όταν, τὸ 1923, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἵδρυε τὸ περιοδικὸ Θεολογία, ἡ Εὐρώπη ἔβγαινε ἀπὸ τὴν ἄβυσσο τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου· ἐνὸς πολέμου ποὺ σήμανε τὸ τέλος τοῦ λεγόμενου «παλαιοῦ κόσμου» καὶ τὴν ἀρχὴ μιᾶς ἀβέβαιης καὶ ριζικὰ μεταβαλλόμενης ἐποχῆς. Ἡ Ἑλλάδα, τὴν ἴδια ὥρα, βίωνε τὴ δραματικὴ ἐμπειρία τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Ἑκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες ἄλλαξαν τὸν κοινωνικὸ ἵστὸ· ἡ πολιτικὴ ζωὴ βρισκόταν σὲ ἔνταση· καὶ ἡ πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα γέμιζε ἀπὸ ἐρωτήματα γιὰ τὴν πορεία τοῦ ἔθνους καὶ τὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας.

Ὀλόκληρος ὁ πολιτισμικὸς καὶ ἀνθρωπολογικὸς ὀρίζοντας ἔμοιαζε νὰ μετατοπίζεται. Ἦταν μιὰ στιγμή ὅπου τὰ θεμέλια τῶν βεβαιοτήτων σείονταν. Καὶ ἦταν ἀκριβῶς τότε ποὺ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μὲ διορατικότητα καὶ ὑψηλὸ θεολογικὸ αἶσθημα εὐθύνης, ἵδρυσε τὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ Θεολογία. Τὸ περιοδικὸ ποὺ λειτούργησε ὡς χῶρος συνάντησης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας μὲ τὴν ἀκαδημαϊκὴ ἔρευνα, ὡς γέφυρα ἀνάμεσα στὴν παράδοση καὶ στὴ σύγχρονη ἀναζήτηση.

Ἐναν αἰῶνα ἀργότερα, ἡ συμπλήρωση τῆς ἐκατονταετίας τοῦ περιοδικοῦ Θεολογία συμπίπτει καὶ πάλι μὲ μιὰ περίοδο γεμάτη προκλήσεις καὶ ἀβεβαιότητες. Ὅπως τότε, ἔτσι καὶ σήμερα, βιώνουμε τὸ τέλος μιᾶς ἐποχῆς καὶ τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας. Ἡ ὕστερη νεωτερικότητα, ἡ μετανεωτερικότητα, χαρακτηρίζεται ἀπὸ ραγδαῖες τεχνολογικὲς ἐξελίξεις, ἀπὸ τὴν επέκταση τῆς ψηφιακῆς καὶ ἄϋλης πραγματικότητας, ἀπὸ τὴν ἀμφισβήτηση κάθε σταθεροῦ νοήματος· καί, ταυτόχρονα, ἀπὸ μιὰ σιωπηλὴ ἀλλὰ βαθιὰ ὑπαρξιακὴ ἀγωνία.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, φαινομενικὰ κορεσμένος ἀπὸ πληροφορία, συνεχίζει νὰ ἀναζητεῖ ἀπαντήσεις σὲ θεμελιώδη ἐρωτήματα γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, τὴν ταυτότητα, τὸν θάνατο καὶ τὴν ἐλευθερία· ἐρωτήματα ποὺ ἡ νεωτερικότητα εἶχε ὑποσχεθεῖ ὅτι θὰ λυθοῦν μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας, χωρὶς ὅστόσο ἡ ὑπόσχεση αὐτὴ νὰ ἔχει ἐπαληθευθεῖ. Στὴν πραγματικότητα, ὅσο περισσότερο ἐξελίσσονται τὰ τεχνολογικὰ μέσα, τόσο βαθύτερη γίνεται ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ περιεχόμενο, τὸν προσανατολισμὸ καὶ τὸ νόημα τῆς ὑπαρξης.

Μέσα σ' αὐτὴν τὴ μεταβατικὴ καὶ ἐν πολλοῖς χαώδη ἀτμόσφαιρα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τὴν πρωτοβουλία νὰ τιμήσει, τὸ 2023, τὴν ἐκατονταετηρίδα τοῦ περιοδικοῦ Θεολογία μὲ ἓνα διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συνέδριο, ποὺ εἶχε τὸν τίτλο : «Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία ἐν πορείᾳ στὴν ἄϋλη πραγματικότητα τῆς ὕστερης

νεωτερικότητας». Τὸ συνέδριο αὐτὸ δὲν ἦταν μιὰ ἀπλὴ ἐπετειακὴ ἐκδήλωση, ἀλλὰ πραγματικὰ μιὰ τομὴ. Γιὰ πρώτη φορὰ μιὰ Ἐκκλησία, στὸ σύνολο τοῦ ὀρθόδοξου κόσμου ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτοῦ, ἐπιχείρησε νὰ προσεγγίσει τὴν τεχνολογία σφαιρικὰ καὶ διεπιστημονικά, νὰ μὴν περιοριστεῖ στὴ φαινομενολογία τῆς τεχνολογικῆς πραγματικότητας, ἀλλὰ νὰ διερευνήσῃ καὶ τὴν οὐσία της, καὶ νὰ ἀρθρώσῃ θεολογικὸ λόγο γιὰ τὴν αὔλη πραγματικότητα καὶ τὰ ὑπαρξιακὰ καὶ ὄντολογικὰ διλήμματα τῆς ἐποχῆς μας.

Δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ μιλήσουμε γιὰ παγκόσμια πρωτοτυπία. Μὲ μιὰ πρόχειρη ἔρευνα, διαπιστώνουμε ὅτι κατὰ τὴν περίοδο 2020-2023 στὴν Ἑλλάδα καὶ διεθνῶς διεξήχθησαν 11 συνέδρια καὶ συναντήσεις, ποὺ διοργανώθηκαν ἀπὸ πανεπι-στήμια, κυβερνητικοὺς φορεῖς καὶ διάφορα διεθνῇ fora, ἀφιερω-μένα σὲ συγκεκριμένα ζητήματα τεχνολογικοῦ περιεχομένου, ὅπως π.χ. κυβερνοασφάλεια, χρῆση τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης, πολιτικὲς Διαδικτύου καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα, ψηφιακὴ κοινωνία καὶ ἰδιωτικότητα κ.ἄ.

Ὅμως, τὸ Α΄ Διεθνὲς Συνέδριο τοῦ περιοδικοῦ Θεολογία, τὸ 2023, δὲν ἐστίασε σὲ μία ὄψη τῆς τεχνολογικῆς πραγματικό-τητας, οὔτε περιορίστηκε στὴ γενικὴ θεώρηση τῶν τεχνολο-γικῶν προκλήσεων. Ἀναδείχθηκε σὲ πεδίο πρωτότυπης θεολογικῆς διερεύνησης, μὲ σφαιρικὴ κάλυψη τοῦ θέματος καὶ προσπάθεια νὰ ἀναπτυχθεῖ τόσο σὲ βάθος ὅσο καὶ ὀριζοντίως. Οἱ θεματικοὶ τοῦ ἄξονος προσέγγισαν, μὲ τρόπο σπάνιας ἐμβάθυνσης, ζητήματα ὅπως:

- ἡ ἐρμηνεία τῆς πατερικῆς παραδόσεως στὸν ὀρίζοντα τοῦ μετανθρωπισμοῦ.
- ἡ ἐμπειρία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος σὲ συνθῆκες ψηφιακῆς πραγματικότητας.
- ἡ τεχνητὴ νοημοσύνη καὶ τὸ ἐρώτημα τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ.
- ἡ λατρευτικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας μπροστὰ σὲ μορφὲς εἰκονικῆς συμμετοχῆς.
- ἡ ἐκκλησιολογία στὸ μετανεωτερικὸ πολιτισμικὸ πεδίο.
- ἡ ὄντολογία τῆς τεχνικῆς καὶ ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ ἀνθρώπινου χρόνου.

Αὐτὰ τὰ θέματα δὲν εἶναι ἀπλῶς θεωρητικὰ· ἀγγίζουν τὸν πυρῆνα τῆς χριστιανικῆς ἐμπειρίας. Τί σημαίνει νὰ εἶσαι πρόσωπο μέσα σὲ ἕναν κόσμο ὅπου ἡ εἰκόνα μπορεῖ νὰ κατασκευαστεῖ καὶ νὰ πολλαπλασιαστεῖ ἀπεριόριστα; Τί σημαίνει κοινότητα σὲ ἕνα περιβάλλον ὅπου ἡ σχέση τείνει νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὴ διασύνδεση; Τί σημαίνει σῶμα καὶ ἐλευθερία σὲ ἕναν κόσμο ποὺ ὀνειρεύεται τὴν ὑπέρβαση τῆς σάρκας μέσω τῆς τεχνολογίας;

Τὸ ἰδιαίτερο θεολογικὸ βάρος αὐτῶν τῶν προβληματισμῶν ἔγκειται στὸ ὅτι δὲν προσέγγισαν τὴν τεχνολογία ὡς ἀπλὸ ἐργαλεῖο, ἀλλὰ ὡς φορέα ἀνθρωπολογικῶν καὶ σωτηριολο-γικῶν παραμορφώσεων – καὶ συγχρόνως ὡς πρόκληση γιὰ τὴν Ἐκκλησία νὰ διατυπώσῃ ἐκ νέου τὴν κλήση της πρὸς τὸ πρόσωπο. Ἰδιαιτέρως

ένδιαφέρουσα υπήρξε ή σαφής διατύπωση, έκ μέρους όρισμένων είσηγητών, ότι τὸ πρόβλημα τῆς τεχνολογίας δέν ἔγκειται πρῶτιστα στὴν καλὴ ἢ τὴν κακὴ τῆς χρήσης· διότι αὐτὴ ἡ προσέγγιση παραμένει στὴν ἐπιφάνεια. Τὸ ἐρώτημα εἶναι βαθύτερο : τί εἶναι ἡ τεχνολογία καθ' ἑαυτήν, τί ἀντιλήψεις μεταδίδει, ποιά ἀνθρωπολογία καὶ ποιά κοσμολογία ἐκφράζει.

Στὶς είσηγήσεις διακρίθηκε βαθύτατη πίστη ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νὰ σιωπᾷ, οὔτε νὰ ἀρκεῖται σὲ ἠθικολογικὲς ἀποτιμήσεις. Καλεῖται, ἀντιθέτως, νὰ ὀριοθετήσῃ θεολογικὰ τὴν ἐλπίδα, νὰ διατηρήσῃ τὸ μυστήριό τοῦ προσώπου ὡς ἀναφορὰ στὴν ἐλευθερία, καὶ νὰ μαρτυρήσῃ τὴν ἐσχατολογικὴ δυναμικὴ τῆς σάρκωσης, σὲ ἕναν κόσμον ποὺ συχνὰ ἀρνεῖται τὴ σάρκα.

Ἐκεῖνο τὸ Συνέδριο – καὶ τὸ τονίζουμε αὐτὸ μὲ ἔμφαση – δέν ἀποτέλεσε ἀπολογισμό τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ προφητικὴ μαρτυρία γιὰ τὸ μέλλον. Ἐφερε στὸ φῶς τὴ δυνατότητα καὶ τὴν εὐθύνη τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας νὰ ἀρθρώσῃ λόγο ὄχι ἀπλῶς ὀρθό, ἀλλὰ οὐσιώδη· λόγο ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν κόσμον ὄχι μέσα ἀπὸ τὴν ἀμυντικότητα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ἐλπίδας καὶ τῆς σωτηριολογικῆς μαρτυρίας.

Τὸ περιοδικὸ Θεολογία, ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, υπήρξε ὄχι ἀπλῶς ἔκδοση, ἀλλὰ χῶρος. Χῶρος συνάντησης τῆς ἐκκλησια-στικῆς ἐμπειρίας μὲ τὴν ἀκαδημαϊκὴ

ἔρευνα· τῆς πατερικῆς σοφίας μὲ τὸν σύγχρονο θεολογικὸ στοχασμό. Στὶς σελίδες τοῦ φιλοξενήθηκαν μεγάλοι θεολόγοι τοῦ 20οῦ αἰῶνα, μελετητὲς ποὺ ἄφησαν ἀνεξίτηλο ἀποτύπωμα στὴ θεολογικὴ ἐπιστῆμη καὶ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὰ δύο συνέδρια ποὺ διοργανώθηκαν γιὰ νὰ τιμηθεῖ ἡ ἑκατονταετηρίδα τοῦ, τὸ περιοδικὸ τιμᾷ τὸ λαμπρὸ παρελθόν τοῦ καὶ παράλληλα ἀνοίγει νέους δρόμους θεολογικοῦ προβληματισμοῦ ἀναφορικὰ μὲ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα τοῦ ἀσώματος, ἁῦλου, ψηφιακοῦ κόσμου. Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς πραγματικότητος, τίθενται καίρια ἐρωτήματα ὅπως: τί μαρτυρία εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ καταθέσουμε γιὰ τὸ μέλλον; Πῶς ἡ Ἐκκλησία θὰ ὑπερβεῖ τὸν πειρασμὸ τῆς αὐτάρκειας καὶ θὰ παραμείνει τόπος πρόσκλησης, κοινωνίας καὶ μεταμορφωτικῆς συνάντησης; Πῶς ἡ θεολογία θὰ παραμείνει ζωντανὴ καὶ δημιουργικὴ, ἕτοιμη νὰ διαλεχθεῖ μὲ τὴν ἐποχὴ χωρὶς νὰ χάνει τὴν ἐσχατολογικὴ της ταυτότητα;

Ἡ Ἐκκλησία δὲν δαιμονοποιεῖ τὴν τεχνολογία, οὔτε ἐπαγγέλλεται τὴν καταστροφὴ της. Γνωρίζουμε καλὰ ὅτι ζοῦμε σὲ μιὰ τεχνολογικὴ πραγματικότητα ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν μποροῦμε νὰ διαφύγουμε· οὔτε θὰ ἦταν θεολογικὰ ἢ ποιμαντικὰ ὑπεύθυνο νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ τὴν παρακάμψουμε. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ ἐπιτελέσει εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς ἐπίγνωσης· ἡ ἀνάδειξη τῶν ἀνθρωπολογικῶν, ἐκκλησιολογικῶν καὶ σωτηριολογικῶν συνεπειῶν ποὺ φέρει ἡ τεχνολογία ὅταν λειτουργεῖ ὡς ἀπόλυτο πλαίσιο ἀναφορᾶς. Ποιὲς εἶναι οἱ ἀντιλήψεις ποὺ μεταδίδει ἡ τεχνολογία γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο; Πῶς ἐπηρεάζει τὶς σχέσεις; Τί ἀλλοίωση ἐπιφέρει στὴν ἐμπειρία τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου καὶ τῶν ὁρίων; Σὲ αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα, ἡ Ἐκκλησία δὲν καλεῖται νὰ ἀπαντήσῃ μὲ τεχνικὲς ἢ ρυθμιστικὲς ὁδηγίες· ἀλλὰ νὰ ἀντιπροτείνει ἕναν τρόπο ὕπαρξης.

Καὶ τοῦτο διότι ὁ σωτηριολογικὸς καὶ ἐσχατολογικὸς της λόγος μπορεῖ νὰ σταθεῖ ὡς ἀντίβαρο στὴν τεχνολογικὴ φαντασίωση τῆς ὑπέρβασης καὶ τῆς ἀθανασίας. Μπορεῖ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἐλευθερία δὲν βρίσκεται στὴν ἀπεριόριστη δυνατότητα, ἀλλὰ στὴ σχέση. Ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι δεδομένο, ἀλλὰ πρόσωπο. Ὅτι ἡ αἰωνιότητα δὲν εἶναι τεχνολογικὸ ἐπίτευγμα, ἀλλὰ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ.

Σὲ αὐτὸν τὸν ὁρίζοντα, τὸ περιοδικὸ Θεολογία καλεῖται νὰ συνεχίσῃ καὶ νὰ προχωρήσῃ. Ὅχι ὡς μνημεῖο τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ ὡς ἐργαστήριον νοήματος γιὰ τὸ αὔριο· ὡς βῆμα θεολογικοῦ λόγου ποὺ συνομιλεῖ μὲ τὸν κόσμον χωρὶς φόβο, ἀλλὰ μὲ ἀλήθεια καὶ ἐλπίδα.

Ἀδελφοί,

Ἄν τὸ 1923 ἡ Θεολογία γεννήθηκε μέσα ἀπὸ στάχτες, τὸ 2023 καὶ τὸ 2025 μᾶς βρίσκουν μέσα στὴ σιωπηλὴ ἀγωνία τῶν pixels καὶ τῶν δεδομένων. Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει νὰ μιᾷ μὲ τὴ γλῶσσα τῆς Ἀνάστασης· γνωρίζει ὅτι τὸ σκοτάδι

δὲν εἶναι ὁ τελευταῖος λόγος· ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι σύνολο πληροφοριῶν· εἶναι ὁ Λόγος ὁ σαρκωθείς, ὁ ὑπὲρ ὧν ἐτέχθη, ἀπέθανε καὶ Ἄνέστη.

Καὶ αὐτὸς ὁ Λόγος εἶναι ποὺ θεμελιώνει τὴ Θεολογία – χθές, σήμερα καὶ πάντοτε.

